GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Joi'a si Dumineć'a, Fói'a, candu concedu ajatóriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe $^1/_4$ 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu séu 21/2 galbini mon. sunatória.

Anulu XXXVIII.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tax'a timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

Nr. 18 **Brasiovu 18/6 Martiu** **1875.**

Brasiovu, 5/17 Marte 1875.

Schimbările ce s'au petrecutu in guvernu si partitele unguresci au produsu o schimbare si in sînulu asiá numitului clubu alu deputatiloru nationali. Diariulu „Albina“ ni comunica, ca in 9 si 10 Marte a. c. deputatii, cari mai suntu membri ai clubului nationalu, tienura conferintie si consultationi serióse si dupa desbateri matore luara urmatóriele conclusuri:

„Recunoscundu, ca calamitatea financiaria si administrativa in tiéra este atatu de generale si apesatória, incatu traganarea delaturarii ei involve celu mai mare periclu pentru tiéra si popóra; — ca déra este o detorintia patriotica a fia-carui cetatianu, a nu ingreuná, ci dupa poteri a usiurá guvernului implinirea ingagementeloru, espressu luate asupra-si, pentru delaturarea catu mai curendu a calamitatii;

Punendu mai departe pretiu pre seriositatea promissiuniloru noului guvernu in privinti'a aplicarii cu rigóre si loialitate a toturoru legiloru esistinti, prin urmare si a celoru in favórea (!!) nationalitatiloru nemaghiare, si astfeliu sperandu, ca se va pune stavila multeloru abusuri si volnicii, de cari pana acum a avutu poporulu preste totu si popórele nemaghiare in deosebi a suferi:

Clubulu nationalu adópta pentru durat'a acestei sessiuni acea atitudine loiale facia de staruintiele guvernului in privinti'a financieloru si a reformeloru administrative, incatu nu numai ca nu va intreprinde nimica, ce ar' poté se impedece séu ingreuneze activitatea guvernului in acele directiuni, ci inca va sprigini atari propuneri ori unde le va aflá corespundietórie scopului; éra incatu pentru pretensiunile sale nationali dupa program'a sa, acele in principiu remanendu nealterate, — deocamdata va asteptá se véda actele positive ale noului ministeriu, pentru cá conformu acelor'a se-si normeze pasirea mai departe spre scopulu realisarii aceloru pretensiuni.

Clubulu remanendu in solidaritate, va justificá acésta tienuta a sa facia de alegatori, si la tempu si locu potrivitu, cerendu necessitatea, i va da espressiunea.“

Va se dica, deputatii nationali s'au cam facutu guvernamentali. Mai nainte de a ne pronunciá inse asupra acestui evenimentu, amu dorí se scimu, déca acésta alipire catra guvernu s'a efeptuitu in urm'a unoru asecurari prealabile, séu ca deputatii nationali si-au oferitu concursulu loru din motivulu, cá se nu li se mai dica, ca facu opositiune sistematica si inimica statului si constitutiunii.

De altmintrelea concluselе reproduse mai susu nu suntu testulu formulatu de clubu, ci numai spiritulu enunciatiuniloru clubului; cu tóte aceste inse credemu, ca acestu spiritu nu este departe de form'a testuale.

Desbaterea speciale a bugetului decurge in camer'a deputatiloru Ungariei cu o iutiéla electrica. Abiá suntu optu dile de candu s'a inceputu acésta desbatere si bugetulu este aprópe votatu. Pentru curtea regésca s'au votatu 4.650,000 fl., pentru cancelari'a cabinetului 74,295 fl., éra cá esegintie pentru corpurile legiuitórie 905,173 fl. — Fondulu de dispusetiune, pentru care ministrulu de interne Tisza s'a intrepusu cu tóta influinti'a poterii si pusetiunii sale, inca s'a votatu fora mari dificultati.

La desbaterea bugetului instructiunii publice deputatulu Ugron interpelá pre ministrulu Trefort, ca ce mesure a luatu séu cugeta a luá facia de „subventiunea ce corpurile legiuitórie ale unui statu vecinu votara gimnasiului romanu din Brasiovu?“ — La acésta interpellatiune ministrulu respunse, ca a facutu dejá passii necessari, cá acésta abnormitate se incete. Fiindu inse affacerea acést'a de o natura fórte delicata, se róga se fia dispensatu de a da desluciri mai detaiate, inse asecura pre interpellante si pre intréga camer'a, ca va staruí, cá se incete acestu amestecu alu unui statu strainu in affacerile interne ale statului maghiaru. — Precum vedemu din diaristica si din cele ce se petrecu in camera, domnii unguri suntu tare inversiunati facia de gimnasiulu romanu din Brasiovu. — Dupa a nóstra parere ei ar' lucrá multu mai intieleptiesce, déca facia de asemeni lucruri s'ar' aretá mai pucinu furibundi si mai pucinu vehementi, ca-ci prin o procedere atatu de necalificabile chiaru dinsii suntu cei ce agita si irita spiritele. Nu este consultu a cautá nodu in papura si a affá tendintie nepatriotice acolo, unde in fapta nu este vorb'a decatu de cultur'a, de morala, loialitate si patriotismu. A dice, ca in institutulu romanu din Brasiovu se cresce generatiuni inimice statului maghiaru, nu este decatu o insinuatiune reutatiósa si provocatória, ca-ci noi nu credemu, cá in ori care institutu curatu ungurescu se se créscа tineri cu sentiemente mai patriotice cá alci. Pentru acesa nice nu credemu, ca furi'a si nesocotinti'a se duca lucrulu pana la estremitate.

O scire electrica dela Vien'a comunica, ca Domnitoriulu va plecá in 2 Aprile spre a cercetá Dalmati'a, si inca in 4 Aprile va descalecá in Veneti'a, unde va convení cu regele Italiei Victoru Emanuilu, spre a intórce vediut'a ce acest'a i-o fece in Vien'a pre tempulu espusetiunii. — Din acestu incidentu politicii facu multe combinatiuni, cari inse tóte se reducu la armoni'a si solidaritatea acestoru duoi suverani facia de lupt'a cu Vaticanulu.

Totu firulu electricu ni anuncia din Vien'a, ca legea despre salariele professoriloru la infiintiand'a universitate din Cernauti, precum si creditulu suplementariu pre an. 1875 pentru acésta universitate s'au votatu in siedinti'a dela 13 Marte a camerei deputatiloru din Vien'a. Cu acesta ocasiune s'a acceptatu si resolutiunea referitoria la neamenata redicare a unei catedre de limb'a si literatur'a romana la acea universitate. Asteptamu reportu mai detaiatu in acésta privintia, ca-ci auditmu, ca deputatii Hurmuzachi si Dumba s'ar' fi intrepusu cu tóta puterea cuventului, spre a face se se respecteze interessele cele mai vitali ale maioritatii poporatiunii din Bucovin'a.

In fine succese si lui Mac-Mahon a pune pre petióre unu nou ministeriu. Scirile mai recente comunica, ca noulu cabinetu s'a constituitu astfeliu: Buffett la affacerile interne, Dufaure la justitia, Say la financie, Wallon la instructiune si Meaux la agricultura. La celelalte reaorturi au remasu ministrii de mai inainte.

— Din Ispani'a se respandescu sciri curióse, caror'a nu li potemu da credimentu. Se dice adeca, ca junele rege Alfonso, vediendu ca nu-i este cu potintia a restabilí pacea si ordinea in tiérra, ar' avé de cugetu se abdice. La acésta faima potemu se facemu observatiunea, ca numai unu Amadeu potú se faca asiá ceva.

— Asemenea se respandí faim'a si despre abdicarea regelui Greciei, in locu'u caruia Bismark ar' candidá pe ducele de Nassau.

Londra 10 Marte. Lord Derby refusa d'a comunicá parlamentului corespondintiele relative la tratatele comerciali dintre poterile nordice si principatele dunarene.

Cercúlari'a noului ministeriu.

Fói'a officiale „Budapesti Közlöny“ dela 9 Marte publicá urmatóri'a nota cercularia indreptata de noulu ministeriu ungurescu catra tóte comitatele, districtele, scaunele si cetatile din tiéra, adeca:

Fiindu chiamati la guvernulu tierii prin decretu prea gratiosu alu Maiest. Sale c. r. apostolice, ne grabimu a notificá municipieloru atatu acést'a, catu si impregiurarea, ca noi amu luatu dejá in mana frenele guvernarii.

De buna sama municipiele comitateloru, districteloru, scauneloru si orasieloru au cunoscintia despre referintiele patriei nóstre; si cunoscute suntu si acele momente grave, intre cari detorinti'a patriotica ne-a indemnatu a luá in mana conducerea affaceriloru tierei.

Amu fostu si suntemu inca convinsi, ca dificultatile si calamitatile financiari si de administratiune numai asiá se voru poté delaturá si vindecá iute si radicalu, déca voru pune umeru la umeru toti acei patrioti, cari suntu de unu cugetu si de o sentiire in privinti'a acestoru cestiuni urgente si ardiente.

Deci noi ni-am tienutu de prim'a detorintia a esoperá si consolidá uniunea toturoru spre acestu scopu si vomu nisuí cá ea se se promóre si latiésca si mai departe. — Pana atunci inse, candu legislatiunea va poté luá mesurele necessarie in interessulu comunu, ne tienemu de detorintia a aplicá si lasá se se aplice legile esistente.

Respectulu inaintea legiloru este unic'a base secura a fia-carui statu; este postulatulu neevitabilu alu unei bune administratiuni, alu securitatii persónei si a proprietatii, alu salutei patriei, alu maltiumirei civiloru; este conditiunea neaperata a ordinei in financiele statului, a esistintiei fia-carui statu, si chiamarea nóstra este: a face in respectulu acest'a totu ce se póte cere dela noi in sfer'a activitatii nóstre, si totu-odata a veghiá, cá si altii se faca totu, ce in asta privintia legea cere dela dinsii. Si nu dubitamu, cumca comitatele, districtele si orasiele ni voru da totu succursulu loru in asta privintia si credemu a avé dreptu si detorintia a asteptá si dori acést'a.

In patri'a nóstra administratiunea se baséza in multe privintie pre autonomia; si este dorinti'a nóstra, cá acésta autonomia se se estinda si mai tare; inse acésta dorintia a nóstra numai asiá se póte implini in conformitate cu interessele statului maghiaru, déca la fia-care autoritate vomu afiá respectulu de lege si vointi'a de a esecutá si a aplicá iute si cu energia legile si ordinatiunile legali.

Aceste suntu momentele asupra caror'a atra-

gemu atentiunea comitateloru, districteloru si cetatiloru. Noi din parte-ne vomu sci se respectamu totu-deun'a drepturile singuraticiloru, ale corporatiuniloru si auctoritatiloru, inse totu-odata vomu grigi, cá si singuraticii, corporatiunile si auctoritatile se-si implinésca detorinti'a conformu legii.

Budapest'a in 2 Marte 1875.

Baronu Bela Wenkheim m. p.; Augustu Trefort m. p.; Bela Szende m. p.; Bela Perczel m. p.; Colomanu Tisza m. p.; Colomanu Széll m. p.; Baronu Ludoviciu Simonyi m. p.; Thomas Pechy m. p.; Conte Petru Pejacevicziu m. p.

„Romanii din Transilvani'a." *)

„Publicandu-se in unulu din cei mai prossimi numeri ai „Gazetei Transilvaniei" propunerea mea amintita si in diuariulu „Kelet" — care am facutu-o in adunarea comitetului comitatense din Clusiu, ca opiniunile separate si propunerile remase in minoritate se nu se treca cu tacerea dupa usulu retematoriu de pana acum, ci séu se se improtocoleze in processele verbali séu se se acluda la aceste, cá astfelu se se informeze si ministeriulu despre elle, se facu totu odata amintire si despre tienut'a membriloru romani ai comitetului comit. Clusianu, intre cari si despre modest'a-mi persona. In numerulu 27 a diuariului „Kelet" in rubric'a „Revist'a diarieloru romane", cine-va reproducandu in estrasu articlulu amintitu, cu privire la mine si face urmatoriele observatiuni: „Ne mirámu, cum de Vasiliu Vaida de Sosmezö se considera din partea romanilor ultraisti in tempulu de acum, cá conducatoriu; acelu Ladislau Vaida, care de ni aducemu bine aminte in an. 1848 cu atat'a insufletire declamá: „Hazádnak rendületlenül"; acelu-a, care uniculu dintre representantii romani si sassi in diet'a de la Sabiiu in an. 1863—5 a vorbitu in limb'a magiara, lui atatu de placuta, in cestiunea residentiei tribunalului supremu. Nu pricepemu deci cum de dlu Ladislau Vaida deveni intru-atata incontentu, incatu chiaru si „Gazett'a" sè uita la elu cu mandria, cá si la conducatoriulu poporului romanu?"

Cu deplina onore te rogu dle, Redactoru, cá se dai locu in pretiuitulu dtale diuariu urmatorieloru cuvinte deslucitórie, cu cari me simtiu quasi provocatu a respunde la cestiunea susu amentita. Eu nu voiescu a-i imputá stimatului auctoru a acestui articlu, pentru ca dora m'ar suspitiona inaintea connationaliloru mei romani amintindu principiele mele din 48 si aceea ca eu me servescu de limb'a maghiara in vorbire, ci mai bucurosu credu, ca fiendu-i necunoscute relatiunile, mirandu-se presupune, cum ca eu m'am schimbatu. — Astfelu intielegundu acésta cestiune nu o consideru de una cestiune privata, ci de o cestiune de interessu comunu — pentru ca dieu multi sunt si altii, cari nutriesu sperantie frumose, ca intre poporulu romanu si maghiaru va prinde radecine fratietatea, inse insielandu-se li s'au schimbatu si principiele si ideele ce le avesu si asia o aflu destulu de ponderosa, cá nu numai fugitivu, ci de amenuntulu sè-i respundu in care déca voiu aminti pentruce nu suntu contentu intru tote, credu ca se va intielege si aceea, pentruce nu suntu preste totu romanii indestuliti?

Cumca chiaru in 48 am dechiamatu „Hazádnak redeletlenül" dupa unu tempu asia indelungatu nu-mi potu aduce aminte, dér' cu placere concedu, cà aceea am facut'o, ba inca recunoscu ca nu numai acesta frumosa poesia amu declamatu-o, in care apare si unu mare barbatu alu natiunei nostre, ci si asta-di cu cea mai mare delectare cetescu operele lui: Bajzényi, Kölcsey, Bajza, Patőfi, Garay si altoru scriitori maghiari; — si precum stimesu ideele sublime si nobile catra iubirea de patria si natiune, cari se cuprindu in aceste poesie, asia totu deun'a me bucuru de cate ori vedu, ca fiii si fiicele natiunei maghiare professéza aceste principie catra patria si catra propri'a loru natiune — nepesecutandu pre fratii de alte natiuni, candu si dinsii se folosescu de atari principie.

Ce e nobilu, frumossu si sublimu, nu numai atunci-lu stimezu, candu se afla intre productele literaturei romane, ci in literatur'a ori si carei natiuni; si déca partea acesa a cantecului „Fóti dal" cá fiacare omu se fia omu si unguru, nece odata nu am declamatu-o cu placere, — pentru ce se nu potu si asta-di rosti unele versuri din „Szózat" cu deplina insufletire? Nu e óre patri'a comuna pentru noi? Nu e dreptu ore, ca atatu pentru noi catu si pentru dvostra in lumea cea mare nu exist'e altu locu decatu acestu-a, unde persecutandu-ne séu favorindu-ne ursit'a suntemu detori a mori si a trai? Si precum dvostra rostiti: „Hazádnak rendületlenül légy hive oh magyar" óre noi nu potemu dice: „patriei tale constantu fi credintiosu o romane!"

Affirmatiunea acesa a dlui correspondinte, ca eu in diet'a de la Sabiiu cu occasiunea discussiuniloru a supr'a locului de residentia a tribunalului supremu am vorbitu in limb'a maghiara, o recunoscu si eu, ba inca marturisescu, cá in decursulu intregei acelei adunari am vorbitu mai multu ungurese decatu romanesce, ceea ce o facu si asta-di in adunarile comitatense vorbindu mai desu in limb'a maghiara, decatu in limb'a mea materna.

Acest'a este unu defectu alu mieu atatu de cunoscutu, incatu si romanii cu tóta anim'a mi-l'au recunoscutu, pentruca dora pré bine sciu, ca de candu sum romanu, tocm'a asiá iubescu mam'a nostra, natiunea, cá ori si care altulu dintre noi; déca asiu sci ca dreptulu concessu prin legé relativu la usulu limbei nóstre ar' fi perichitatu — fiindu-ca eu nu me folosescu de bineficiele lui — de securu, ca totu de a un'a numai romanesce asiu vorbi, pentruca asiá credu ca sunteti convinsi, ca de cumva legea cu forti'a ne ar silí a vorbi ungaresce atunci — a fara de unele cestiuni de unu interessu comunu forte momentose — mai bine asiu tacé in continuu, decatu se vorbescu ungaresce si nu romanesce. Dér' credu, ca stim. d. correspundinte de securu nu a amintitu appellulu si limb'a maghiara in forma de condemnare ci cá unu documentu mai cu effectu alu mirarei sale ca cum m'am potutu eu schimbá asiá, — incatu de odata intru atat'a se fiu neindestulitu? — la acest'a i respundu: eu nu am devenitu de odata ne indestulitu, — ci successivu in decursulu tempului, dupa cum am vediutu ca din di in di sum totu mai seracu cu cate o sperantia frumosa, ba inca am fostu nevoitu a observá atari fapte, cari nu au servitu spre consolidarea infratirei intre romani si ungari, ci mai multu spre nimicirea aceleia, credu, nu profesce se descoperiu eu tóte plansorile si neindestulirile din tierra, cu cari suntu pline si diuarile maghiare, ci mai su séma numai intru a romaniloru, si in specia a aceloru din comitatulu Clusiului, de unde mi s'au facutu reflessiunile. Eu nu am portatu registru publicu despre gravamene, pentru acesa amintescu aici numai acele, ca i mi-veniu in minte, dorindu singuru acesa, ca ce am scrissu mai la vale se se compenesca cu cumpen'a apretiarei modeste bine voiitórie: nu incepu cu an. 1848 care inparte este salutariu si gloriosu, dar si de o suvenire de doliu; tacu despre aceea ca me insufletisse atunci trinitatea; „libertate, egalitate, fratietate," eu nu me indoiamu atunci ca aceste vorbe se voru realisá si credeamu, ca pre venitoriu va esiste unu pactu fratiescu intre natiunea romana si maghiara, dér' cu dorere am vediutu in loculu acestui a lupt'a fratiésca de sange si catu de necagitu am fostu candu am vediutu, ca punctatiunile de pace se amana asiá departe — pre dilele de la Segedinu — cari prestate la timpulu loru ar fi adussu nesce resultate cu totulu altele.

(Va urmá).

*) Vedi Nr. tr. alu „Gazetei Tr."

Bai'a-de-crisiu in 5 Martiu 1875.

Un'a durata de timpu cam bunisióra este, decandu cetescu „G. Tr."; inse precum aparu cometii de raru, asia pare-mi-se ca aparu si corespondentiele din capital'a Zarandului, ca-ce, cu greu póte dá cineva de atari corespondentie, din cari se se póta sci ceva despre starea lucrului de pre acolo.

Si óre ce ar' poté fi caus'a de asia pucinu se interesézа ómenii, ei pentru sine? pe candu ar' trebui, cá tóta intreprinderea séu suferinti'a se se faca si lumii cunoscuta. Se póte, ca cugeta, ca déca nu-su in comunicatiune cu calea ferata suntu isolati de lume, aflandu totu-odata a fi superfluu a mai aretá publicului acea ce se mai intempla prin acelu labirintu alu muntiloru apuseni. Se nu mai facemu inse de adi in colo neci unii. —

Vediendu deci, ca in Zarandu tacu respectivii corespondenti, cutezu eu a pune in ochii publicului cetitoriu cateva passage despre starea poporului de aici, candu totu-odata mi se da ocasiune a amenti ceva si despre celebrarea parastasului pentru refrigeriulu sufletului reposatului br. V. de Popu.

Poporulu zarandanu — cá si in tóte partile prin vitregimea anilloru nefructiferi, din ce nu devenitu miseru, asta-di este mai miseru; de órace elu de semenatu a semenatu locurile cele pline de stance, cari si in anii cei mai buni suntu reu producatórie, ér' de strinsu n'a avutu ce stringe. Agrulu e totu acela, ér' contributiunea mare ferésca Ddieu. Bietulu zarandanu, cá se-si asigureze subsistenti'a sa si a familiei, s'a impromutatu, luandu bani cu interessu, a sositu tempulu de solvire, n'a avutu cu ce. A fostu improcessuatu si castigatu din partea creditorelui seu; inse ne avendu cu ce plati sum'a ce acumu e cuadrupla, prin advocatu i se essecutéza totu pana si cea de pe urma lingura asia, incatu acum cu familí'a e constrinsu a lua lumea in capu; creditoriulu seu asemenea; de órace advocatulu a ostenitu multu, a pusu multe timbre, si asia acum dóue mosii nu-i suntu de ajunsu pentru unu processu de 60—70 fl.

In respectulu culturalu, progressulu raculuí; caus'a e miserabil'a salarisare a docentiloru si a preutiloru, ca-ci de mai esiste undeva miseria, apoi pe aceste locuri e de totu mare asia, catu atatu docentele, catu si preutulu e constrinsu a se ocupá cu aceea, ce-i aduce catu de pucinu venitu, cá se nu piéra de fóme, ca-ce dela poporu n'are ce asceptá. Pentru crescerea si nobilitarea generatiunei tinere, in centru (Baia-de-crisiu) statulu a redicatu un'a scóla cu dóue classe, cu duoi professori utcumque bine salarisati, ér' limb'a propunerei e cea maghiara dupa principiulu lui Széczenyi; de aci se póte vedé si scopulu acestui focularíu, care de siguru nóue nu ne aduce neci ne va aduce vreunu folosu.

In 20 ale lunei trecute ajunse si aici trist'a scire, ca marele dignitariu romanu br. Ladislau Basiliu de Popu a incetatu din viétia, la care sunetu totu sufletulu adeveratu romanu cu compatimire se intristá de acést'a pierdere irreparabile. Dupa acestu nunciu tristu preutulu gr. cath. Liviu Iancu numai decatu contielegundu-se cu inteligenti'a romana prin unu circulariu anunciá celebrarea parastasului pentru sufletulu marelui repausatu pe 28 Februariu la órele $10^1/_2$. In diu'a memorata dupa finirea s. liturgii la timpulu indicatu, fiindu poporulu si unu numeru frumosu de inteligenti din locu si giuru, ma chiaru si unii din fostii discipuli ai marelui repausatu adunati in s. beserica, se tienú cu solena pietate parastasulu, fiindu-se prin un'a cuventare din partea d-lui preutu prea accomodata, la acarei audiu si sufletulu celu mai impetritu a trebuitu se verse cateva lacrimi din ochii sei, si carea o finí cu cuvintele:

„Sufiete fi fericitu!
Ne ajungundu ce ai doritu."

Parastasu. In 7 Martiu st. n. dupa finirea cultului divinu, s'a celebratu cu tóta pietatea in besericʼa gr. cat. de aici „parastasu“ intru eterna'a amentire a celui mai devotatu barbatu alu natiunei romane, a defunctului **br. Ladislau Basiliu Poppu.** —

Semtiulu de condolintia, reverintia si stima facia de prea bunulu nostru barbatu, s'a manifestatu cu acésta ocasiune de intregu poporulu adunatu in casʼa D-lui.

Pre frontes fia-carui -ti parea unu velu intunecosu, in care erá scrisu cu litere negre: „de 3 ori dorere!“ si acést'a cu atatu mai vertosu, ca-ce, comun'a acést'a, fiendu aprópe de Sibiiu, fórte multi individi au fostu norocosi a cunósce in fapte si persóna pre illustriulu barbatu. O. d. Teodoru Comanu preutulu localu, fini actiulu pietatii cu o vorbire miscatória de animi, reimprospetandu demnitatea si sacrificiale neuitatului defunctu, puse pre altariulu patriei si a natiunei, cesa ce stórse suspine din anima si lacrime din ochii auditoriloru. Fia-i memori'a eterna!

Pro-memoria

(dedicatu romaniloru din strainatate).

Associatiunea transilvana pentru cultur'a si literatur'a poporului romanu infiintiata in Martiu 1861, si aprobata de monarchu, condusa de unu comitetu compusu pe temeiulu Statuteloru de catra adunarile generali din 12 barbati, cu locuinti'a in Sibiiu, de 1 presiedente si 1 vice presiedente cu 2 secretari, lucrédia de 14 ani cu zelulu celu mai curatu, si pre cumu suntemu noi convinsi, cu resultate pre catu numai se potu asteptá dela modestele midiulóce pecuniarie cate-i stau la dispositiune.

Din o parte de veniturile acestui fondu, si din taxele anuali de cate 1 galbenu séu 5 fiorini, se platescu pe fia-care anu cate 10 pana la 12 barse tineriloru dela facultati si dela alte scóle, se cumpera carti si se coperu alte trebuintie ale societatiei.

Se tiene in diverse localitati ale tierei, cate o adunare generala in fia care anu, in care se asculta reportulu comitetului, se aduna taxele anuali, se tienu discursuri scientifice si literarie, se votédia barse la studenti si subventiuni la teneri professionisti etc.

Associatiunea are si o fóia periodica, in care se publica annalile sale, cum si mai alesu documente istorice, pericope si fragmente din cronicele patriei, dissertatiuni si discursuri asupra mai multoru cestiuni si materii, care in conditiunile actuali ale natiunei nóstre suntu de importantia vitale. Acea fóia inse din lips'a midiulóceloru, esse numai de 2 ori pe luna, in 36—40 cóle pe anu. Intr'acesa unulu din scopurile principali ale acestei foi ar' fi, cá se publice cate se póte mai multe documente istorice a caroru lipsa se simte fórte multu, si cu atatu mai multu, ca in celelalte 2 limbi ale patriei, se publica mii de documente si preste totu se cultiva istori'a in dilele nóstre, cá nici odata mai inainte, se intielege inse, ca pentru romani, in modu cu totulu unilateralu si passionatu, acumu cá totu-deaunu; pentru-ca se mai pune inca fórte mare temeiu pe asia numitele drepturi, séu mai bine, numai privilegiuri istorice, pe care unii le mai apara pe mórte.

Interessele supreme vitali si onórea natiunei romane cere in modu imperiosu, cá istori'a patriei si a natiunei se se cultive, rectifice, adeca se se curatie de falsificari si minciuni, care ne compromitu in ochii lumei civilisate, cu grija si diligentia neasemenatu mai mare decatu s'a intempiatu pana acuma. Acésta inse nu se póte intemplá, decatu numai cu mii de documente la indemana.

Cele mai multe scientie si cunoscientie omenesci le potemu inprumutá si transplantá la natiune in limb'a nóstra din auctorii classici antici, si dela popórale moderne, care stau in culmea civilisatiunei; numai istori'a nóstra cu tóte ramurele si cunoscientiele sale subsidiarie se nu o asteptamu dela straini. Acestu consiliu -lu dede inainte cu vreo trei ani germanulu Toldy maghiariloru si-lu motivá cu temeiuri fórte tari, de care ar' trebui se ne petrundemu si noi. Istori'a si literatur'a sunt acelea dóue campuri vaste, pe care trebue se-si incerce si se-si exercite mai antaiu poterile mintiei in limb'a nationale tóte popórale cate au remasu inapoi'a altor'a pe calea civilisatiunei superióre. Aceste suntu arenele cele mai apte pentru exercitiu in limb'a nationale. De aci apoi progresulu nu mai póte fi asia greu.

SOCIETATEA ACADEMICA ROMANA

conformu decisiuniloru luate in sessiunea s'a din anulu 1874, publica urmatóriele concursuri:

(Capetu.)

E. Premiu Zappa.

Nepresentandu-se neci unu concurente la terminulu fisatu prin publicatiunea din anulu trecutu, se republica concursu pentru cea mai buna lucrare asupr'a formatiunei cuvinteloru in limb'a romana prin derivatiune si compositiune.

I. Programa.

Tractatulu va cuprinde:

a) Una parte generale, in care prin exemple luate si din alte limbe in legatura de cumnatia cu a nóstra, si mai alesu din limbele classice, se voru definí si esplicá principiele formatiunei cuventeloru atatu prin suffise séu dirivatiune in intielesu strinsu, catu si prin prefisse séu compositiune.

b) Una parte speciale, care va avé de obiectu formatiunea prin suffisse a cuventeloru limbei romanesci si care se va intende:

1. Asupr'a formatiunei cuvinteloru prin suffisse séu derivatiune, cumu: mor-ariu (din móra), ferr-icare (din ferru), strimt-oare (din strimtu), vac-utia (din vaca), parent-escu (din parente).

Pentru fia-care suffissu se va stabilí prin numerose exemple:

a) La ce genu de cuvinte se affige; b) déca are una singura forma séu mai multe; c) care este intielesulu celu mai generale alu lui; d) cari sunt insemnarile accidentali ce mai póte luá; e) in cassurile in cari intielesurile unui suffissu pare a se distinge; f) cari din suffisse suntu romanice, cari nu; ér' la acelea cari, de si romanice, paru prin transformarile phonetice ce au potutu luá in limb'a nóstra, a se departá de corespunditóriele loru in celelalte limbe romanice, se se demonstre cu probe indestulatórie acele transformari; g) in fine atatu in respectulu formei, catu si alu intielesului se voru cumpará suffissele romanesci cu cele corespunditórie din limb'a latina si din alte limbe sosori.

2. Asupr'a formatiunei cuventeloru cu prefisse séu compositiuni, cumu: ap-punere, oppunere, com-punere, des-punere, nefiintia, in-famu, etc.;

Pentru fia-care prefissu, si totu-déun'a in comparatiune cu limb'a latina si alte sorori, se va stabilí prin numeróse exemple: a) la ce genu de cuvente se pune; b) ce transformari phonetice sufera; c) care e intielesulu generale; d) cari suntu insemnarile speciali si derivate ce mai póte luá; e) care e in fine diferenti'a de intielesu a unui prefissu, intru catu pare a se stinge de intielesulu altui prefissu.

3. Asupr'a formatiuniloru cuventeloru prin compositiune a dóue cuvente, cari esprime fia-care unu conceptu bine definitu, cumu: cod-albu, batu-jocura, bene-cuventare, lucé-feru, casca-gura, perde-vára, etc., cautandu a se stabilí prin comparatiunea cu latin'a si alte limbe sorori, pana la ce gradu limb'a nóstra e susceptibile de asemene compositiune si cari a-nume suntu legile si typii acestoru formatiuni.

II. Conditiuni:

1. Marimea operatului va fi approssimativa intre 15—20 cóle de tiparu, formatu octavu ordinariu cu litere garmond.

2. Terminulu concursului, candu manuscriptele au se vena in cancellari'a societatei academice, este 30 Iuliu 1877.

Cele venite mai tardiu nu se voru luá in consideratiune.

3. Manuscriptele se ceru se fia scrise curatu, legibile si de mana straina, bine legate in fascicule si paginate.

4. In fruntea manuscriptului va fi scrisa o devisa séu motto in ori-ce limba si totu de mana straina.

5. Pre langa manuscripte se va alaturá si una scrisóre inchisa in plicu sigilatu cu sigilu fora initialile autorului, adressata catra societatea academica. Pliculu va portá pre densulu devis'a manuscriptului, scrisa érasi de mana straina, ér' in intru numele autorului.

6. Manuscriptele se voru censurá prin sectiunea filologica, care va propune societatei academice, in siedentia plenaria, premiarea acelui'a dintre operatele venite, care va meritá premiulu destinatu pentru acésta lucrare.

7. Manuscriptele nepremiate se voru pastrá in archivulu societatei pana ce se voru reclamá de autorii loru, alu caroru nume remanu necunoscute, fiendu ca plicurile ce le voru coprende nu se voru deschide.

8. Premiulu defiptu pentru acésta lucrare din procentele fondului Evangeliu Zappa este de lei noui 2500.

F. Premiu Coza.

Sectiunea istorica a societatei academice a propusu, si societatea a aprobatu deschiderea unui concursu asupr'a thesei acesteí'a: Istori'a petrecerei Romaniloru in Daci'a lui Trajanu, dela Aurelianu pana la 1300.

Conditiunile concursului voru fi:

1. Marimea lucrarei va fi de 10—15 cóle de tiparu, formatu octavu ordinariu, cu litere garmod.

2. Terminulu presentarei manuscripteloru la concursu, 15 Augustu 1875.

3. Regulele pentru presentarea manuscripteloru la concursu voru fi cele obicinuite.

4. Premiulu ce se va accordá opului celui mai bunu, va fi de 3000 lei noui.

Societatea academica romana, luandu cunoscientia, ca in primavér'a anului viitoriu (lun'a Aprile) se deschide la Parisu unu congressu internationale alu scientieloru geografice, in a carui programa s'au inscrisu cate-va cestiuni relative la tierele romane, a credutu de a s'a detoria se asemtie publicului nostru, ca spre a se tractá acele cestiuni in dissertatiuni scientifice, ea propune unu premiu de una mi'a dóue sute lei cu-specificarea si conditiunile mai diosu enuntiate.

Cestiunile puse la concursu suntu cele trei urmatórie:

1. Care este puntulu de plecare alu emigratiuniloru gallice in Itali'a: óre centrulu Galliei séu vallea Dunarei? (§ 72 din program'a congressului).

2. Carei grupe de popóre appartienu Daciʼ? Nu este cu potentia de a esplicá numirele geografice ale territoriului loru, care ne au fostu transmisse de catra Ptolomeu, de tabul'a lui Peutinger si de catra alti auctori si monumente classice, prin mediulocirea unei'a din idiomele cunoscute? (§ 73 din program'a congressului).

3. Cari suntu situatiunea si caracterele etnographice ale Romaniloru din Macedoni'a, Thessali'a, Epiru si alte parti ale imperiului orientale? (adausu la program'a tiparita a congressului).

La fia-care din aceste cestiuni se facu óre-care observatiuni, spre a precisá mai bene natur'a dissertatiuniloru ce voru fi aduse la concursu.

La prim'a cestiune se aréta, ca punctulu care presenta pentru noi Romanii unu interessu locale este acel'a de a se probá, pre catu va fi cu potentia, prin dovedi archeologice, limbistice si anthropologice, (in lipse de dovedi istorice), cumca cele mai antice emigratiuni ale Galliloru in Itali'a s'au efectuatu, porsindu-se si din valea Dunarei de a dreptulu, fora de a trece mai antaiu prin centrulu Franciei actuale.

La a dóu'a cestiune se cere, cá concurentii se studiedie numirile geografice, — (mai cu séma pre cele, cari nu suntu invederatu latine si ellene si prin urmare date de catra Romani si Greci), — cari se gasescu atribuite Daciei vechia de Ptolomeu, Strabone, Ammianu Marcellinu, Jornandes, Anonymulu Ravenatu si alti geographi istorici si polygraphi vechi, precum si cele, cari se afla in tabul'a lui Peutinger, in Itinerariele antice, in Notitia Dignitatum, in Inscriptiuni si in ori ce alte monumente antice; se le puna in comparatiune cu numirile geographice actuale din tierele romane; si se cerce a esplicá pre cele de antaiu séu prin acestea séu prin ori ce elemente lessicographice luate in veri un'a séu mai multe din limbele si din idiomele popóreloru, cari au traitu in Daci'a, séu cari au potutu avé inrudire cu veri un'a din populatiunile locuitórie ale Daciei.

Acestu studiu ar' poté fi completatu prin una cercetare a acelor'a din numirile geographice actuale ale tiereloru romane, cari presenta radecine si terminatiuni insolite, ce nu se potu attribuí in

modu neîndoiosu neci unei a din limbele cunoscute antice si moderne.

La a trei'a cestiune, se cere a se presentá unu tabelu catu se va poté mai completu si mai fidelu alu populatiuniloru romane asiediate in imperiulu Orientale, cari pórta numirile de Cinçari séu Kutiovlachi. In acestu tabelu, facundu-se usu de tóte publicatiunile (atatu carti catu si diarie, straine si indigene), cari au tractatu despre acele populatiuni, se voru aretá si se voru specificá localitatile, unde ele suntu stabilite si pre cari ei le frecuentédia; se va face statistic'a loru pre catu se va poté mai amenuntita; se voru dá notiuni despre originea si despre petrecerea loru pana in tempii de facia; se voru schitiá in trasuri generale caracterele idiomei loru; se voru descrie pre scurtu usurile si felulu loru de traiu, sub reportulu locuentieloru, vestimenteloru, nutrimentului, culturei loru intelectuale, sub reportulu religiunei, scientieloru si literaturei, artiloru si industrieloru, in fine starea loru sociale si politica, in tempulu presente.

Ori care disertatiune nu va fi mai redusá de catu 50 pagine de tiparu (formatu in 8° ordinariu cu litere garmond).

Ele voru fi redactate in limb'a romana séu francesa, intr'unu stilu claru, corectu si curgutoriu, pentru cá ideile se fia lesne de apretiuitu dintr'una simpla cetire.

Manuscriptele, ce se voru tramite la concursu, voru trebuí depuse séu la Delegatiunea Societatei Academice Romane, (in localulu Academiei din Bucuresci), séu la unulu din membrii comissiunei examinatórie (D. Alessandru Odobescu, Bucuresci, strat'a Verde nr. 18), pana in diu'a de 28 Februariu 1875. Ele voru portá unu motto, care va fi reprodusu pre unu plicu sigilatu, ce va continé numele auctoriului. Comissiunea esaminatória va deschide numai plicurile corespundiatórie cu manuscriptele, cari se voru premiá, si se va pune directu in relatiune cu auctoriulu carui'a va accordá premiulu. Manuscriptele nepremiate se voru poté luá inapoi la Delegatiune, dupa diu'a de 10 Martiu 1875.

Premiulu de 1200 lei va poté fi impartitu intre dóne séu chiaru si trei memorie, precatu inse acestea nu voru tractá acelea-si cestiune.

Cogalnicianu, V. A. Urechia, Odobescu.

(Multiamita publica). Simtiemintele nobile ale P. S. Sale noului nostru episcopu Dr. Victoru Mihaly de Apa'a, demne de illustrii sei parenti si strabuni, fiiulu patriei lui Dragosiu, la intrarea sa noua in sfer'a de activitate bescericésca in diecesea Lugosiului, incepu a aré resultate frumóse; — ca-ci delocu a trei'a di dupa asiediarea Prea S. Sale in scaunulu episcopescu, fiindu petrunsu de amórea parentésca catra pruncii scolari, a donatu pre sém'a scólei gr. cat. din Lugosiu 50 fl. v. a. pentru cartile si recusitele necessarie.

Acésta generósa fapta venindu la cunoscinti'a membriloru scaunului scolastica locale, m'a indetoratu in numele loru a esprime cea mai fierbinte multiamita publica Prea S. Sale d. episcopu Victoru Mihaly, poftindu-i totu-deodata generosului donatoriu, cá Domnedieu se-lu traiésca la multi ani!

Lugosiu in 7 Martiu st. n. 1875.

Petru Popescu, docinte gr. cat.

(Multiamita publica). Recunoscinti'a este midiuloculu prin care omulu -si póte manifestá mai chiaru semtiementele de iubire si onóre facia cu binefacatorii sei — suntu multi barbati, cari prin faptele si exemplele loru stralucite, desuda pentru inaintarea natiunei; altii marinimosi, conformu poteriloru sale, oferescu cu bucuria sacrificiale sale pe altariulu natiunei. — Usor'a cá acestora posteritatea li e datória cu eterna recunoscientia. — Prin ce ne-amu poté noi esprime simtiulu de stima si iubire, catra mecenatii si patronii binelui natiunei nóstre, decatu prin recunoscintia!

Societatea nóstra literaria-bescericésca inca e datória cu eterna recunoscintia mai multoru barbati illustri, cari au binevoitu a spriginí tiner'a nóstra interprindere prin mai multe oferte si donatiuni. —

Intre acestia se numera cu totu dreptulu si Clar. d. Dr. Ioane Ratiu profes. de s. theologia in Blasiu, donandu pe sém'a bibliotecei nóstre opulu d-sale: „Impedimente matrimoniali“ pentru care o-ferta gratiosu primésca dela noi, in semnu de multiamita, adenca recunoscintia.

Gheri'a in 13 Martiu 1875.

In numele societatei Alexi-Sincaiana:

Ioanu Cupcea, presiedinte. Ioane Popiliu, not. coresp.

✝

Constantinu Nicolau, comerciantu si membru alu comunitatii d. Brasiovu, in numele seu si alu rudenieloru sale: **Juliana S. Nicolau** cá sora, **Elena ved. George G. Ioanu** si **Sebastiana I. Muresianu**, nascute Nicolau cá fiice, ginerele **Iacobu Muresianu**, Directoru gimn. si Redactoru, nepotii: **Dr. Aureliu Muresianu, Iacobu si Traianu**, nepótele: **Ecaterina Nicolau, Elisabeta Dobreanu, Maria de Prunculu, Elena Boltrescu, Victoria G. Orgidanu; Elena G. Groza** si **Sebastiana Muresianu**, stranepoti si stranepóte si alu toturoru rudenieloru respective, cu anima scaldata in lacrime face cunoscutu, ca prea multu iubitulu loru tata, respective frate, socru, bunu si strabunu

DEMETRIU SIMEONU NICOLAU,

cetatianu comerciantu in Brasiovu, fostu representante comunitatii locale, dupa o bóla repede si neesorabila, prevediutu cu s. s. taine, repausá in Domnulu in 15 Martiu 1875, la patru óre de demaneatia, in alu 76 le anu alu vietiei.

Ceremoni'a funebrala i se tienú in 5/17 Martiu dupa amesdia-di la 3 óre, Conductulu dela cas'a propia, piati'a Nr. 22, procese la servitiulu funebralu in beseric'a S. Treime din cetate, de unde, comitatu de publiculu alesu alu Brasiovului din tóte piassele se petrecú si depuse in Cript'a Familiaria din cimiteriulu nou in Gróveru. Fia-i tieren'a usióra si memóri'a neuitata! —

Noutati diverse.

— (Ioanu Metianu.) nou-alesulu episcopu alu diecesei Aradului a sustienutu cu succesu prescrissulu esamenu canonicu si precum ni spune „Alb.“, si-a regulatu cele necessarie in privinti'a averii si a familiei; in 7 l. c. fú imbracatu de calugeru in monastirea Bodrogului, in 12 Martie inaintatu la demnitatea de protosincelu si o di dupa acea la rangulu de archimandritu si cá atare indata substernutu Domnitoriului spre a-i confirme alegerea sa de episcopu alu Aradului. Se spera, ca pana la Domineca floriloru diecesea Aradului va aré episcopulu seu santitu si instalatu.

— (Vasiliu Berzenczei) cunoscutulu deputatu secuiu din Transilvani'a, a carui facultati mentali incepusse a scapetá, au fostu adussu in spitalulu Rochus din Budapest'a unde findu suppusu la cura si observare medicala, dupa ce s'a constatatu ca mintea nefericitului este cu totulu turburata au fostu transportatu dilele aceste in institutulu de sanetate (cas'a smintitiloru) din campulu Leopoldinu de langa Bud'a.

— († Necrologu.) Alessandru Bud'a deputatu din distr. Cetatii de pétra, dupa unu indelungatu morbu de plumoni si dupa o vietia multu agitata, au repausatu in 2 Febr. a. c. in Budapest'a. — Fia i tierrin'a usiora!

— (Date scolarie) Franci'a are actualminte 41,959 scole cirili (mirenesci) cari se impartu in 19,044 scole de baiati, prunci, 6399 scole de fetitie, 16,516 scole mestecate, preste totu la aceste scole se crescu 2,340,344 copii, dintre cari 704,028 sunt scutiti de didactru (taxa de invetiatura). Scole monastiresci sunt cu totulu 11,391 dintre acestea 1970 pentru copii si 8322 pentru fete, éra scole mestecate 1099. — In aceste scole preste totu ambla 1,137,198 scolari, din cari 662,322 sunt scutiti de taxa scolare, in tierr'a intrega suntu 53,350 scole — 3,477,542 scolari si 1,366,360 benevoli (scolari liberi). — Din aceste date resulta ca de trei ani in coce numerulu scolariloru s'au triplicatu (intreitu). „Fed.“

— O escorta ce plecase din Galati, dupandu nisce arestati la Focsiani, au fostu mancata de lupi in apropiare de Tecuci.

Peste o suta vite ce plecara din judetiu, destinate pentru consumatiune in Galati, nu se scie ce au devenitu cu ocasiunea viscolului violentu ce ne bantui dilele aceste. (V. Covur.)

— Cu ocasiunea desbateriloru regulamentului camerei de deputati din Vien'a reportorulu a constatatu, ca fia-care óra de siedentia a camerei costa pe statu 706 fl. si fia-care apelu nominalu care duréza 24 minute costa 302 fiorini.

— Consumatiunea carnei de calu in Vien'a, cresce pe di ce merge. In anulu acest'a s'a taiatu 4427 cai, o deosebire din anulu 1873, cu 1296.

— **Exportulu** din urbea Galati in Romani'a. In decursulu anului 1874 au intratu in portulu Galati 3152 vase, cu capacitate de 495,049 tone; din aceste 1836, cu capacitate de 348,410 tone, au plecatu incarcate cu 215.537,14 chile grau, 171.813,10 ch. porumbu, 66.965.10 ch. secara, 165.091.3 ch. orzu, 57.534.8 ch. ovesu si cu alte marfuri; ér' 1314 cu capacitate de 146,213 tone, au plecatu desierte.

— Sinistrele maritime ce au avutu locu in Decembre 1874, cuprindiendu vase de sub tóte pavilónele, suntu urmatóriele:

Corabii perdute 316, adeca 153 angliese, 30 francese, 29 italiane, 21 norvegiane, 48 germane, 11 americane, 41 rusesci, 3 grecesci, 8 olandese, 7 suedese, 5 austriace, 4 danese, 3 spaniole, 2 portughese, 1 brasilianu, 1 nicaragesu, 1 peruvianu si 2 cu pavilióne necunoscute. Aici se cuprindu si 7 corabii presupuse cá perdute din lipsa de noutati despre ele.

Vapóre perdute 20, adeca: 11 angliese, 6 americane, 2 austriace, 1 spaniolu, 1 italianu, 1 norvegianu si 1 cu pavilonu necunoscutu.

„C. de Iassi.“

Cursurile

la burs'a in 16 Martiu 1875 stá asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 23	cr. v. a
Napoleoni	—	—	8 „ 87	„ „
Augsburg	—	—	104 „ 50	„ „
Londonu	—	—	111 „ 30	„ „
Imprumutulu nationalu		—	76 „ —	„ „
Obligatiile metalice vechi de 5%			71 „ 40	„ „
Obligatiunile rurale ungare			78 „ 75	„ „
„ „ temesiane			76 „ 75	„ „
„ „ transilvane			76 „ 50	„ „
„ „ croato-slav.			80 „ —	„ „
Actiunile bancei	—	—	963 „ —	„ „
„ creditului	—	—	238 „ —	„ „

Redactoru respundietoriu
IACOBU MURESIANU.

Editiunea: Cu tiparitulu lui
IOANE GÖTT si fiiu HENRICU.